

اختلاف در تفسیر مآثور ناشی از ذوبطون بودن قرآن کریم است

مشکلی که وجود دارد، این است که در مورد يك آیه بعضاً روایات بسیار متعددی در دست داریم که بعضاً متعارض هم هستند و این مشکلی است که در رابطه با تفسیر مآثور وجود دارد و آن اختلافی که ناظر به وجوه مختلف است، قابل جمع است و به دلیل ذوبطون بودن قرآن کریم، می‌تواند مورد پذیرش قرار گیرد.

مشکلی که وجود دارد، این است که در مورد يك آیه بعضاً روایات بسیار متعددی در دست داریم که بعضاً متعارض هم هستند و این مشکلی است که در رابطه با تفسیر مآثور وجود دارد و آن اختلافی که ناظر به وجوه مختلف است، قابل جمع است و به دلیل ذوبطون بودن قرآن کریم، می‌تواند مورد پذیرش قرار گیرد.

محمدباقر خیری راد، پژوهشگر علوم قرآنی و مدرس دانشگاه بین‌المللی امام خمینی(ره)، در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)، ضمن بیان اهمیت تفسیر مآثور و لزوم توجه به آن از يك سو و آسیب‌شناسی آن از سوی دیگر، اظهار کرد: در تفسیر قرآن کریم، توجه به روایات در التفات نسبت به استقلال قرآن، کارآمد خواهد بود.

وی ادامه داد: همان‌طور که قرآن کریم و پیامبر اکرم(ص) می‌فرمایند، قرآن نیازمند مبین و معلم است؛ چنان‌که خداوند متعال می‌فرماید ﴿وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ...﴾ قرآن را به سوی تو فرود آوردیم تا برای مردم آنچه را به سوی ایشان نازل شده است توضیح دهی؛ (نحل/44) از شئون اصلی پیامبر اکرم(ص) تبیین آن چیزی است که در کلام خود فرموده است.

ائمه اطهار(ع) هم بیشترین وجهه نظر خود را تفسیر قرآن به قرآن قرار داده‌اند؛ یعنی نحوه فهم قرآن از طریق خود قرآن را به ما آموزش داده‌اند، بنابراین محور اصلی تفسیر قرآن به قرآن خواهد بود و ائمه اطهار(ع) و پیامبر اکرم(ص) هم همین روش را به عنوان يك معلم به ما آموزش داده‌اند.

خیری راد همچنین خاطرنشان کرد: در راه تبیین کلام الهی، ائمه اطهار(ع) به دنبال پیامبر اکرم(ص) هستند که به اراده خداوند از هر عمل غیر صالح و از هر ذهنیت مشوب به جهل و افکار غلط مطهرند و اینان بهترین مبین و معلم قرآن هستند که این وظیفه آنان در واقع همان شأن خداوند است.

وی افزود: گرچه کلام خداوند بسیار واضح و کلام مبین است، اما به هر حال نیازمند معلم است، هر چند که معلم هم همان محتوای متن را به محصل می‌آموزد، اما نیاز به معلم وجود دارد و به همین دلیل ما نیاز داریم که به تفاسیر مآثور که از پیامبر اکرم(ص) و ائمه اطهار(ع) به ما رسیده است، توجه ویژه داشته باشیم.

مدرس دانشگاه بین‌المللی امام خمینی(ره) دلیل توجه به تفاسیر مآثور را این نکته دانست که ائمه اطهار(ع) معلم قرآن بودند، اما به نظر می‌رسد که چند نکته در اینجا قابل ذکر است؛ اولاً همان‌طور که گفته شد، معصومین(ع) معلم قرآن هستند و روش فهم قرآن را به ما می‌آموزند و ما با کارکردن با روایات، تبحر فهم آیات الهی و نحوه تدبیر در کلام خداوند را می‌آموزیم.

وی ادامه داد: وقتی به روایات نظر می‌کنیم، می‌بینیم که ائمه اطهار(ع) هم بیشترین وجهه نظر خود را به تفسیر قرآن به قرآن داده‌اند؛ یعنی نحوه فهم قرآن از طریق خود قرآن را به ما آموزش داده‌اند، بنابراین محور اصلی تفسیر قرآن به قرآن خواهد بود و ائمه اطهار(ع) و پیامبر اکرم(ص) هم همین روش را به عنوان يك معلم به ما آموزش داده‌اند.

این پژوهشگر تفسیر و علوم قرآنی خاطرنشان کرد: مسئله بعدی این است که البته مشکلی وجود دارد و آن این‌که در مورد يك آیه بعضاً روایات بسیار متعددی در دست داریم که در سطوح مختلف بیان شده است و بعضاً متعارض هم هستند و این مشکلی است که در رابطه با تفسیر مآثور وجود دارد و آن اختلافی که ناظر به وجوه مختلف است، قابل جمع است و به دلیل ذوبطون بودن قرآن کریم، می‌تواند مورد پذیرش قرار گیرد.

گرچه کلام خداوند بسیار واضح و کلام مبین است، اما به هر حال نیازمند معلم است، هر چند که معلم هم همان محتوای متن را به محصل می‌آموزد، اما نیاز به معلم وجود دارد و به همین دلیل ما نیاز داریم که به تفاسیر مآثور که از پیامبر اکرم(ص) و ائمه اطهار(ع) به ما رسیده است، توجه ویژه داشته باشیم.

وی ادامه داد: بر این اساس و با توجه به ماهیت کلام خداوند، روایتی به وجهی از آیه قرآن و روایتی دیگر به وجهی دیگر اشاره دارد و

وارد شده است که یکی از اصحاب امام باقر(ع) معنای آیه‌ای را از ایشان می‌پرسند، ایشان يك جمله‌ای ادا می‌کنند و فردای آن روز شخص دیگری می‌آید و از همان آیه پرسش می‌کند و امام باقر(ع) معنای دیگری را مطرح می‌کنند.

خیری راد در ادامه افزود: در چند روز متوالی امام محمد باقر(ع) در مورد يك آیه بیان‌های مختلفی ذکر می‌کنند و آن فرد برایش سؤال می‌شود که چرا امام(ع) يك آیه را به چند صورت معنی کرده اند و امام باقر(ع) در پاسخ می‌فرمایند که قرآن دارای وجوه مختلفی است و حامل همه این معانی است و بر حسب سطح فهم آدمیان حامل معانی متعدد و تودرتو است.

وی خاطرنشان کرد: به رغم این بطون قرآنی، برخی اوقات روایاتی داریم که با یکدیگر متعارض است و به صورت تناقض‌آمیز، یکی دیگری را رد می‌کند. در اینجا چه باید بکنیم؟ نکته مهمی که قابل طرح است، این است که خود روایات مبین قرآن هستند. اگر ما به گونه‌ای نظاره کنیم که همه ذهن ما فقط درگیر روایت شود و خود قرآن به عنوان کلامی که فهم‌ناپذیر است و فقط از طریق روایات به فهم قرآن بپردازیم، این مشکل بروز می‌کند که روایاتی متعارض و متناقض هستند.